Aikamatkalaukku: KAHVI

Leikitäänkö yhdessä? Kiipeilläänkö sukupuussa? Jaetaanko muisto?

Jokaisen oma historia on arvokas. Mitä sinä muistat oman lapsuutesi arjesta ja juhlasta, leikeistä tai kotiaskareista? Mitä lapsi kertoo, mitä äiti muistaa, entä vaari?

Aikamatkalaukku kutsuu eri ikäisiä matkalle omaan historiaan, tähän päivään ja tulevaisuuteen. Laukun sisältö virittää sukupolvia vuoropuheluun: leikkimään, jakamaan ajatuksia ja muistoja.

Lastentarhamuseossa Aikamatkalaukku on tarkoitettu:

- lapselle ja hänen läheisilleen itsenäisesti tutkittavaksi ja käytettäväksi
- toimintahetken virittäjäksi ryhmien opastetuilla kierroksilla
- työpajatyöskentelyn virittäjäksi museon tapahtumissa

Aikamatkalaukku sisältää:

- esineitä, tekstiileitä, valokuvia
- leikki- ja askarteluohjeita kotoa löytyviä omia materiaaleja hyödyntäen
- teemaan liittyviä muistoja
- kysymyksiä keskustelun ja muistelun virittämiseksi

Aikamatkalaukut on suunniteltu ja koottu yhteistyössä Lastentarhamuseon vapaaehtoisten kanssa osana Aikamatkalla-hanketta vuonna 2017.

Kokoa sinäkin ikioma laukku kotona, päiväkodissa, asukaspuistossa tai kerhossa! Aikamatkalaukku-vihkoset, muisteluun ja keskusteluun virittävät kysymykset ja muuta Aikamatkalla-materiaalia löydät täältä: www.aikamatkalla.fi

Sitaatti Pepin kahvikutsuista

”Rouva Lampinen oli ajatellut, että lapset olisivat pysytelleet Tommin ja Annikan huoneessa, mutta Peppi istui kaikessa rauhassa, löi polviinsa ja sanoi kahvipöytään vilkaisten: Tuo näyttää totisesti hyvältä. Milloin aletaan?

Samassa perheen kotiapulainen Ella tuli kahvikannuineen, ja rouva Lampinen sanoi: Olkaa hyvät!

Hei, huusi Peppi ja oli kahdella loikkauksella pöydän ääressä. Hän haali niin monta kakun viipaletta kuin suinkin sai lautaselleen mahtumaan, heitti kahvikuppiinsa viisi sokerinpalaa, tyhjensi siihen puolet kermakannusta ja vetäytyi sitten saaliineen paikalleen ennen kuin rouvat olivat edes ehtineet pöydän ääreen.

Peppi ojensi jalkansa suoriksi ja asetti kakkulautasen varpaittensa varaan. Sitten hän ahtoi niin paljon kakkua suuhunsa, ettei olisi saanut sanotuksi sanaakaan vaikka kuinka olisi yrittänyt. Kädenkäänteessä hän oli tyhjentänyt lautasensa. Sitten hän nousi, löi lautaseen kuin tamburiiniin ja meni pöydän luo katsomaan, oliko kakkua vielä jäljellä. Naiset katsoivat Peppiä paheksuvasti, mutta sitäkös hän huomasi. Iloisesti jutellen hän kulki pöydän ympäri ja nappasi pikkuleivän sieltä, toisen täältä.

Oli todella kilttiä kutsua minut, hän sanoi. En ole koskaan ennen ollut kahvikutsuissa.”

Oletko sinä ollut joskus kahvikutsuilla?

Voit lukea lisää, esimerkiksi mitä hurjaa Peppi teki kermakakun ja sirotesokerin kanssa Astrid Lindgrenin kirjasta ”Peppi Pitkätossun tarina”

Muistoja kahvitteluista:

VARHAISIN KAHVIMUISTONI!

”Olessani viisitoista vuotiaana ensimmäisessä kesätyöpaikassani vuonna 1960, opin juomaan kahvia. Konttorissa oli tapana yhdessä juoda kahvi kello kaksitoista. Meitä oli koolla kuusi henkeä pienen pienessä kahvihuoneessa. Talo tarjosi kahvin, mutta ei sokeria ei kermaa pullasta puhumattakaan. Ensimmäisenä työpäivänäni myös minut kutsuttiin kahville. Jokaiselle oli katettu kahvikuppi, mutta muuta ei todellakaan ollut. Kaikki joivat kahvin mustana, eikä kukaan kaivannut muuta. En myöskään minä vaan urhoollisesti maistoin elämäni ensimmäisen kerran kahvia. Muistan, että se maistui aika hyvältä ja siitä lähtien olen aina juonut kahvin mustana ilman sokeria! ”
(Pipsa)

KAHVIMUISTO KARKON SAARESTA

”Oli kuuma, suorastaan paahteinen, heinäkuun sunnuntai vuonna 1965. Olimme veneretkellä Karkon saaressa Saimaalla perheeni ja äitini enon perheen kanssa. Molemmat isät virvelöivät, veljeni ja serkkupojat onkivat mato-ongella, äidit ottivat aurinkoa ja lukivat naistenlehtiä ja minä keräsin kauniita kiviä ja linnunsulkia kallioiselta rannalta. Aivan vedenrajassa paloi nuotio, jossa halstrasimme kalastettuja ahvenia eväsleipien lisäksi. Yhtäkkiä aurinko meni pilveen ja alkoi tuulla. Tuuli voimistui hurjaksi ja alkoi ukkostaa ja salamoida rajusti. Näimme kaukaa järven selältä, että vesisade lähestyy. Isät kaatoivat puuveneemme ylösalaisin, jotta pääsimme veneen alle sateensuojaan kyyhöttämään. Sade kasteli hellevaatteemme kuitenkin märiksi, ilma viileni ukkosen jälkeen usealla asteella ja alkoi paleltaa. Sateen lakattua isät ja äidit sytyttivät sammuneen nuotion ja keittivät kahvia kuparipannussa. Oi, kuinka ihana tuoksu kahvista tulikaan! Maistoin ensimmäisen kerran elämässäni kahvia runsaan maidon kera. Olin 6-vuotias. ”
(Aila)

Marja-Liisan mummo vanhempineen ja sisaruksineen kahvihetkellä 1900-luvun alussa.

MAATALON RUOKA- ja KAHVIJÄRJESTYS

Hämäläinen maatalon emäntä Annikki valmisti 1940-50 -luvulla perheensä ja talon työväen ateriat. Ruokailurytmi oli jämpti ja aamu- ja iltapäiväkahvit olivat tärkeä osa päivän kulkua.

Klo 6.30 aamuateria: puuroa, leipää, munia tai juustoa
Klo 10 aamupäiväkahvit
Klo 12 päivällinen: perunoita, sianlihakastiketta, jälkiruoka
Klo 15 iltapäiväkahvit
Klo 17.30 illallinen: keitto tai laatikkoruoka, jälkiruoka
Ilta-ateria: voileipää, viiliä

KAHVIKUPPIENNUSTUS

Vanha konsti ennustaa tulevaisuutta on kurkistaa kahvikupin alle. Näin se käy.
Asettele valitsemasi ennusmerkit ylösalaisin olevien kuppien alle. Sekoita kupit niin, ettet tiedä, mitä kunkin alla on. Käännä yksi kuppi ja alta paljastuva esine tai symboli enteilee tulevaisuudestasi esimerkiksi näin.

Avain: arvoaseman nousu
Punainen nauha: iloa
Leivän pala: ruoasta ei tule pula
Raha: rikkautta
Sormus: häät
Vauvan kuva: jälkikasvua
Musta lanka: surua

VINKKI: Yllä olevat symbolit olivat tavallisia isovanhempien lapsuudessa. Voit keksiä ennusmerkkejä ja symboleita myös itse!

PANNUMYSSYT LEIKISSÄ

Pannumyssy laitetaan varovasti kahvi- tai teepannun päälle, jotta juoma pysyy kuumana sen sisällä. Toinen kuvan myssyistä on Lapin matkan tuliainen ja toinen taas henkii vahvasti 1960 - 70-luvun tunnelmaa.

Tiesitkö, että pannumyssyn voi laittaa leikeissä myös omaan päähänsä?

”Älä koskaan luota henkilöön, joka jäätyään yksin pannumyssyn kanssa ei kokeile sitä päähänsä.” Billy Connolly (s. 1942), skotlantilainen koomikko ja näyttelijä.

VALOKUVIA KAHVIKUTSULEIKEISTÄ

Nukenvaatteiden pesijöille tarjotaan ”kahvia” Barnabon lastentarhassa v. 1925,

Ebeneserin kuvakokoelma

Ebeneserin leikkihuoneen nuket laitettuna pöydän ääreen ”aterioimaan”, v. 1925-1927, Ebeneserin kuvakokoelma

KAHVIKUTSUT-LEIKKI

Kuvassa: kahviprännäri, raakoja kahvipapuja, paahdettuja kahvipapuja, kahvimylly ja jauhettua kahvia.

Voit lainata kahvilaukun esineitä:

- pieniä kahvikuppeja ja lautasia
- kahvipannuja ja pannumyssyjä
- kahvimyllyä
- liinoja ja pannunalustaa leikkeihisi.

Leikkimökistä löytyy nukke tai kaksi vieraaksi kutsuillesi.

Tuoksuuko kahvimyllyssä vasta jauhettu kahvi? Juoko nukke kahvia sokerilla vai ilman sokeria? Juoko nukke kahvin maidolla vai ilman maitoa? Kupista vai tassilta? Mitä tarjottavaa kahvin kanssa voisi olla? Pullaa? Pikkuleipiä? Mistä sinä pidät?

Palautathan esineet takaisin laukkuun leikkisi jälkeen, kiitos!

AUTOKORTIT

Miten kahvipakettien tukipahveista tuli Suomen ensimmäisiä himottuja keräilykortteja?

”Arvoisat Pauligin tehtailiat. Täältä Lahdesta pyytää yksi pieni poika Jos olisitte hyvät ja lähettäisitte auton kuvia joita on Paula kahvi paketissa. Kun meitä on kaksi poikaa ja on kova kina kumpi kuvan saa Äiti meinaa polttaa roppunsa olisin kovin kiitollinen jos voisitte täyttää pieni pyyntöni.”

1950-luvulla Suomessa kerättiin autokortteja. Niistä puhuttiin ja niistä kirjoitettiin.

Pauligin kahvipaketin tukipahvien varsinaisena tarkoituksena oli pitää paketti tanakkana ja sulkea sen suu aromitiiviisti ja hygieenisesti. Mutta kun Paulig vuonna 1953 keksi painaa näihin pahveihin erilaisia autojen ja muiden moottoriajoneuvojen kuvia, Suomen ensimmäinen keräilykorttivillitys sai alkunsa. Lähde: Paulig 120-vuotta- mainos

AUTOKORTIT- MUISTIPELI

Voit pelata autokorteilla muistipeliä.

Haasta kaverisi mukaan pelaamaan ja levitä kortit pöydälle tai lattialle kuvapuoli alaspäin. Aina kun löydät parin samanlaisia kortteja, saat ne itsellesi. Vuoro säilyy sinulla niin kauan kun löydät pareja. Vuoro vaihtuu, jos saat kaksi erilaista korttia. Eniten kortteja kerännyt voittaa pelin.

Autokorteista voit myös tunnistaa erilaisia automerkkejä tai eri värejä.

KAHVIN HISTORIAA SUOMESSA

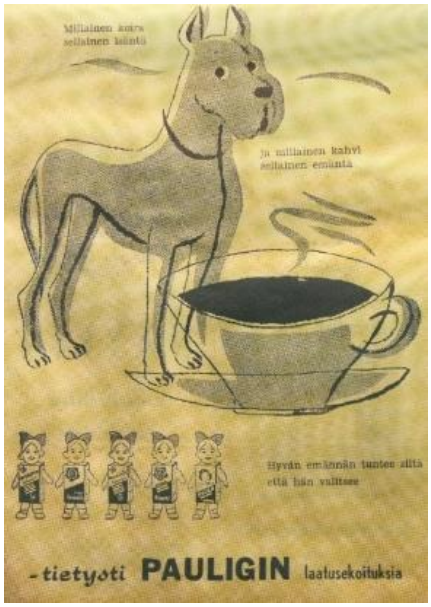

v. 1876 Gustav Paulig avasi Helsingissä ensimmäisen myymälänsä, joka kahvin lisäksi myi muitakin ”Kolonian-tavaroita” suurissa määrin.

v.1904 Gustav Paulig perusti Suomen ensimmäisen kahvipaahtimon ja alkoi myydä kuluttajille valmiiksi paahdettua kahvia.

v.1924 Paulig alkoi ensimmäisenä pakata paahdetun kahvin ½ kg:n kuluttajapusseihin. Pauligin kahvi merkkitavarana oli syntynyt.

24.2.1946 Paulig vastanotti Suomen ensimmäisen sodanjälkeisen kahvilastin ja korvikkeesta voitiin vähitellen luopua. Lähde: Paulig 120 vuotta- mainos

Paula-tyttö on suomalaisen kahvinvalmistaja Pauligin mainoshahmo, kansallispukuinen nainen. Hahmon esimuoto oli Pauligin kahvipurkin kyljessä ensi kerran jo vuonna 1904, jolloin Gustav Paulig aloitti kahvin paahtamisen. Hahmo nimettiin Paulaksi vuonna 1926, jolloin sen ulkonäkö vakiintui ja järjestelmällinen käyttö kahvipaketeissa alkoi. Ruskeahiuksinen tyttö on pukeutunut sääksmäkeläiseen kansallispukuun, sillä kiertäessään markkina-aluetta 1800-luvun lopulla Gustav Paulig oli Sääksmäen Visavuoressatavannut kansallisasuun pukeutuneen talontyttären ja ihastunut asuun. Tämä muisto oli mielessä kun mainokseen valittiin asua ja jälleen kun elävää Paula-tyttöä ensi kerran 1950 etsittiin.

Vuodesta 1950 alkaen Paulig on valinnut muutaman vuoden väliajoin oikean ”Paula-tytön”, jota on käytetty yhtiön mannekiinina, tuote-esittelijänä ja mainoshahmona eri tiedotusvälineissä. Ajatuksen keksi yhtiön johtaja Henrik Paulig, ja esikuvana lienee ollut yhdysvaltalaisen General Mills -yhtiön piirroshahmo *Betty Crocker*. Ensimmäinen suomalainen Paula-tyttö oli Sinikka Kekki, joka valittiin 738:n ehdokkaan joukosta. Paula-tytön kuvalla myytiin myös Paula-merkkistä kahvia. Lähde: Wikipedia

KERRO OMA KAHVIMUISTOSI!

Kysymyksiä kahvittelusta

- Milloin olet juonut kahvia ensimmäisen kerran?
- Oletko leikkinyt kahvikutsuja? Kerro muisto.
- Millä kahvia kotonasi keitetään / keitettiin?
- Mistä kahvi kotonasi valmistetaan / valmistettiin? Kerro muisto kahvipavuista, korvikkeesta, pannukahvista, suodatinkahvista!
- Millainen on /oli äidin, isän, mummin tai papan lempikahvikuppi tai hienoin kahviserviisi?
- Kerro kahvittelumuisto kodin arjesta, juhlista, töistä, retkeltä.
- Miten kahvi pysyy /pysyi lämpimänä? Kerro muisto kahvimyssyistä ja termospulloista!
- Kerro muisto kahvinjuonnin tyyleistä: juodaanko kahvia kupista, mukista vai tassilta? Kerman, maidon, sokerin kera vai mustana?

Voit tulostaa kahvikysymykset itsellesi täältä: www.aikamatkalla.fi

Laukusta löytyy Pauligin peltipurkki, jossa on Paula-tyttö Anja Mustamäen kuva 1960-luvulta. Lähde: Wikipedia